

JIRI MAREK

A Bábel tornya

»Annakokáért nevezé minden annak nevét Bábelnek; mivelhogy az Úr ott vesztette volna eszét az egész föld nyelveinek.«

Hogy pontosan hogyan történt, azt nem tudom, nem sokat olvastam én a bibliát. Pallér vagyok én, nem pedig páter. De, amikor megnéztem az írást, mondhatnak amit akarnak, az utolsó betűig így igaz. A tervben, ahogy elő van írva, ez állt: D. 14. Hivatalos nevén: csővezeték-pillér, de mindenkinek csak a Bábel tornya volt. Nekem is.

A dolog úgy kezdődött, hogy egy reggel azt mondja nekem a mérnök:

— Novák, maga fogja magát és elmegy a tizennégyesre, ahol tegnap kiásattam az alapot. Majd lesz ott egy csapat.

Megyek oda, és az csak természetes, hogy az alap nincs kiásva, a csapat meg a fene tudja, hol van. Végigfutok az építkezésen, hajszolom a brigádósokat, de hát mit képezek én, megvan mindenkinek a maga kiosztott munkája. Szaladok az irodába, telefonálok, majd hogy ki nem tépem a zsinórt, de a mindenségít neki, egy ember nem sok, annyi sincs.

No aztán kiderült a dolog. Tegnap ott volt a csapat, de aztán ripsz-ropsz elküldték a G. csomópontot betonozni, mert ott meglazult a zsaluzás. Ami viszont a pillért illeti, azzal ugyan ki törődött volna.

— Majd küldök valakit. Addig csak ássák azt az alapot, úgyis alig van ott több, mint két lapátra való — üvöltötte a mérnök a telefonba, aztán levágta. Nem tudtam neki megmagyarázni, hogy szeretném én látni azt a két lapátot.

Abban azonban igaza volt, hogy kisidő múlva valami emberforma ügetett hozzánk a szakaszra.

— Tak, prosepana — mondta lengyelül — engem az irodáról küldtek. Kamienski vagyok, prosepana, Kamienski Janek.

Az áldóját, mondom magamban, egy polyákot küldtek! No, rendben van, isten hozott. Ismerem én a lengyeleket, azok tudnak dolgozni.

— Kevés szóból megértjük egymást. Itt ásol, érted?

Mosolyog: — Hogyne érteném... Kiássuk az alapot.

— Akkor rajta!

Én se vagyok lusta, magam is kézbeveszem a csákányt. Pallér ide, pallér oda, az most nem fontos. Dolgozunk, a lengyel néha szól valamit, alig értem. Aztán én mondok valamit, azt meg a lengyel nem érti. Fogyott a munka a kezünk alatt. Mire megjönnek a többiek, gondolom, addigra megtanul ez még csehül is.

Egyszerre csak, no nem, ez nem is lehet igaz, jön egy másik ember. Gön-dör a haja, fekete, a szeme ragyog. Kabátja a vállán. Azt mondja: — Ej, dru-gari, hol van a majszter Novák? — Bolgárul beszél. — Ez az itt? No, akkor jól van. Ideküldtek az irodáról, munkára. Kosztov Angyel a nevem, bolgár vagyok.

Kocsányon lóg a szemem, úgy bámulom. Nem kis dolog ez, kérem. Dol-gozik itt ugyan mindenféle náció, de hogy éppen nálam gyűljenek össze szláv rokonaink, az azért mégiscsak furcsa. A mindenségit, mit nem tesz a véletlen!

— Hát ha bolgár, akkor bolgár — mondom. — Érezd magad jól minálunk. Aztán miféle vagy, honnan jöttél?

Kicsit gondolkozik, nem érti. Aztán egyszerre: — Én? Vinyicéből... Csudaszép ott... Tenger... Széplány sok... Úúú... Én student... Brigad.

— Akkor fogd ezt a csillét... nesze! — A biztonság kedvéért felemelem a csillét.

Az meg csak nevet: — Da, da, értem én. Csille... csudesno...

Fogom a lapátot, ások tovább. A lengyel meg a bolgár bólogat, hogy értik.

Az áldóját, mondom magamban, ti még csak értitek fiúk, de nekem máris belefájdult a fejem ebbe a sok nyelvbe. Éppen újra fel akarom hívni a mér-nökököt, hogy mi van a csapattal, amikor csak látom, valami fiú nézdelődik ott: ide bámul, oda bámul, fejét forgatja, mintha a tegnapi napot keresné.

— Öcsém, nem a D. 14-es szakaszt keresed?

(Mert már kezdtem megérteni, hogy nálam van a »gyülde«, ahogy az épít-kezésen mondják. Egész csapatot nem adnak, de a maradékot ideirányítják.)

Az meg csak rázza a fejét és halkán azt mondja: — Nem tudom...

Mintha a mennykő csapott volna belém. Nem tudom... nesze neked... hát akkor ez magyar! Biztos, hogy hozzám küldték. Látom, valami cédulát szo-rongat. Kiveszem a kezéből és hát persze: D. 14-es szakasz, Novák művezető.

— Én vagyok a Novák, ez az a szakasz... Tudom, barátom? — Eddig ter-jed a magyar tudásom.

Kicsit mosolyog és a kezével mutatja, adjak neki munkát. Ledobja a kabát-ját és a tenyerébe köp. Na lám, megy ez mint a karikacsapás, nem kell félni. Ha valamit mondani akarok, felmutatom a dolgot és megmondom csehül. Mind-járt megértik, miről van szó.

Például mutatok egy deszkát és azt mondom: — Prkno! —

A magyar meg se rezzen és azt mondja rá: — Deszka. — A bolgár meg: — Daszka. — Én meg kihúzom magam, mert ennek így kell lennie: Egyszóval nyert ügyünk van, és legalább megismerjük egymást.

Nemsokára, még úgy ebéd előtt, megint arra jön valaki. Felhördülök: vajon ez miféle fajta?! Mindjárt rá is kiáltok, biztos ami biztos: — Bonzsúr, doktor, tudom, prosepána?

A pasas megáll, ránt egyet a nadrágján és a homlokára mutat olyan moz-dulattal, melyet jól értenek az egész világon. Aztán csak ennyit mond: — Dili?

Ebből aztán mindjárt láttam, hogy cseh az illető. Mondom neki: — Öreg pajtás, ide a tüdőmre. Most már pont ketten vagyunk csehek.

Kicsit nyújtózkodik, feljebb taszítja a sapkáját és éneklő hangon mondja: — Cseh volnék, bizony, még hozzá Vysehradról...

Aha, prágai a jómadár, mondom magamban. És már nyomom is kezébe a lapátot. Csak a biztonság okából kérdem meg a nevét, hadd írjon bele a kis-könyvbe.

— Vohnout Pepik, minden meló kevés neki, illetőségi helye a Krajec-kocsmá; ezidőszerint könnyű testi munkára beutalva. — Ránéz a többire: — No, díszszázad, ráverünk, mi?

— Majd pont ezek értenek téged. Ezeknek lassan kell beszélni — magyarázom.

— Én inkább a munkában vagyok lassú, a dumában sietek. Hé, te szépen lebarnult gyerek, izzad a nyelved?

Mondhatom, egy szót se értettem a beszédéből. A többi meg csak röhög, ha nem is érti. A munka azért csak megy valahogyan.

És akár hiszik, akár nem, megint odajön valaki. Amolyan sötétképű, sovány, vörös virág a gomblyukában, és egyenest nekemront:

— Luigi Barsini... — De mert tudja, hogy egy szavát sem értem, a kezével mutatja: — Lavorare... dolgozni... operaió... munkás...

Én csak sóhajtottam, fogtam egy lapátot és eléje tartottam.

— Si, si... comprendo... lapát... értem. Caricare... rakodni...

Igyekezett úgy beszélni, hogy megértsem. Én meg úgy elképedtem, hogy egyszerre csak elkezdtem mondani: — Si, si, bene, bene... — Az ördög tudja, honnan jutott ez eszembe, de úgylátszik, olaszul volt. Több se kellett neki, elkezd belőle ömleni a szó. No, mondom, el innen, de gyorsan. Beültem a bódéba és egyre csak a homlokomat törülgettem. Te jószágos úristen, mondom magamban, kiket küldesz itt a nyakamra?

Felveszem a telefont és felhívom a mérnököt: — Az ég szerelmére, mi jutott eszébe? Viccel velem? Már a fél világ itt van a pillérnél, de én senkinek sem értem a szavát. A prágai szavát meg pláne nem. Aztán most ez a talján...

— Idehallgasson, szakikám, ne mérgeledjön — gügyörészik a mérnök a telefonba. (Ha azt mondja »szakikám«, akkor már baj van.) — Tiszta eset. Csapat nincs, azt küldöm, aki van. A talján az olasz csoportból való, akik az aknászoknál dolgoznak. Holnap még cikk is lesz róluk az üzemi lapban, mert megértették a felhívásunkat és egy szaktársat elküldtek a maga fontos szakaszára... Tehát nem kell morogni... A magyar? Nincs abban semmi különös, akad belőlük itt bőven... És a lengyel? Azon mit csodálkozik, szakikám? Hiszen csak egy ugrás ide Lengyelországra!

E magyarázat után kissé megnyugodtam. Éppen vissza akartam indulni, hogy megnézzem, mit csinálnak, meg hogy lefektessük a betonozó csillék vágányát, amikor valaki bekopogtat a bódéba: — Szaktárs, megint jött segítség. Tálalva van.

Kimegyek és látom ám a prágait, amint a kezénél fogva vezet egy szerezcsenképű, szurtos alakot. Cigány. Összecsapom a kezemet: — D. 14-es szakasz, mi? Tudsz csehül?

— Hej — bizonygatja szlovákul a cigány és vigyorog.

— Talán magyarul is tudsz? — jut eszembe.

— Igen — vágja rá.

Egyszerre feltámadt bennem a reménykedés: — Hát bolgárul tudsz-e? Meg olaszul? Hiszen te biztosan bejártad az egész világot! — Meg se várom, mit válaszol és már vonszolom is a csapathoz.

— Fiúk, itt a tolmács... Most már úgy fog menni minden, mint a karika-csapás! Beszélj... hogy hívnak?

— Hogy mi? Hogy hogy hívnak? Danó vagyok! — nevet a cigány.

És a kedves Danó elkezd beszélni. Én csak nézek, a beszéde után ítélve magyarul hangzik, de a mi Pistánk csak pislog, nem úgy néz ki, mintha értené.

Te itt nekem összehordasz hetet-havat, mondom magamban, és odahívom Angyelt, a bolgárt.

A cigány megint rákezd. A hang után ítélve lehetett bolgárul is, sőt Angyel bólogat hozzá, csuda jókedvem támad, mert látom, érti. Azám, csakhogy a bolgár fordítva csinálja: akkor bólogat, amikor azt mondja, hogy »nem«, és a szegény Angyel már mutatja is, hogy nem érti. Ezzel aztán vége lett a mulatságnak és munkát adtam a cigánynak, mert mint tolmács egy hatost sem ért. Elkezdünk dolgozni egy csoportban, ahol senki sem értette a másikat. Egy szóval: Bábel.

Hogy mégis lendítsek valamit a dolgon, elkezdtem mindnyájukat csehre tanítani. Azt mondom: — Fiúk, melózni kell. Jegyezzétek meg: a brigád termelékenysége...

Egyből megértettek. És már csiripelte is az egész társaság:

— Értem, prosepana, a brigád...

— Igen, a brigád...

— Da, da, brigada...

Én meg folytatom: — A szocializmus...

Mire ők valamennyien: — Tak, igen, da, hej, szocializmus — mondják kórusban. Csak az a prágai mondta a maga módján: — Ráhúzunk és kész!

Repült az idő. A pillér úgy nőtt, hogy gyönyörűség volt nézni. Az egész építkezésen bennünket irigyeltek. De képzeljék csak el, mi történt velem odahaza. Akár hiszik, akár nem, azon a héten úgy megszoktam a zagyva beszédet, hogy borzalom volt hallgatni. Na, szóval, hazamegyek szombaton, az asszony, mint mindig, ünnepi buktával vár, a tepsiben hús, a gombóc könnyű, mint a lehelet, én meg csak berontok: — Dobriden, szinyóra, imám fáme mint a farkas.

Jó asszony a feleségem, csak legyint és azt mondja: — Apa te ittál!

Mire én: — Elment az eszed, panyenka? Még hogy én ittam!

Kicsi hijja, hogy el nem sírta magát: nem tudta mire vélni a dolgot, azt hitte, bolondgombát ettem. Csak másnap kezdtem újra rendesen beszélni, de akkor megint ki kellett mennem az építkezésre, az én bábeli tornyomhoz.

Bizony nagy zürzavar volt ott, ami a nyelveket illeti, de amikor Anyicska, a büféslány megjelent a szakaszon, egyszerre a legteljesebb kölcsönös megértés szelleme áradt el közöttünk. A kislány ügyes: árulhatná a sört meg a limonádét a pultnál is, de ő kihozza egészen az építkezéshez. Köszönet és hála érte, kislány!

Testi mivoltát illetően is tetszetős, és abból, ahogyan a Bábelban viselkedett, úgylátszott, legalább ezer nyelven ért.

Angyel, a bolgár, csak a nevében angyal: mert forróvérű, mint az ördög. Alig látta meg, már lobogott: — Úúú, gyevojka! Krasavica! Gyönyörűségem!

Anyicska mindjárt megértette és adott neki sört.

Amikor a Kecskeméti Pista megpillantotta, egyszeribe elfelejtette, hogy van már jegyese odahaza, és elkezdte: kisasszonyka így, kisasszonyka úgy, szépleány. A többit már nem értettem. Ahogy láttam, Anyicska nagyon is jól értette.

Hát még amikor a lengyel rákezdte! Azon az édes, susogó nyelvén, hogy azt mondja: Anyicska, ilyen bájos, olyan bájos, panienka bardzo ladna, piekna... Egy szót se értettem belőle, de a legjobban azon bámultam, hogy Anyicska csak csücsörít és mosolyog. Te lány, mondom magamban, te jó nevelést kaptál!

Na és aztán még odahúzott Vohnout Pepi, sőt megpróbált valamit a fülébe sügni, kapott is rögtön egy akkora pofont, hogy csak úgy porzott.

— Nagyon katonás. Erre a csárdásra megiszunk egy pofa sört, mi? — mondta, mintha mi sem történt volna.

Pedig még csak akkor jött a java. Hiába, a délvidék az csak délvidék marad, ez hiányzik a mi vérünkől. Odaront a Luigi, ledobja a válláról a deszkát, hogy csak úgy puffan, mindenkit félretol és úgy elkezd hadarni, hogy a szemem szikrázik bele.

— Madonna bella ... carissima ... édes ... csodálatos ...

És mondhatnak, amit akarnak, a lány őt is egészen jól megértette, mert csak mosolygott, és azt mondta: — Hallgasson, maga hízelkedő kutya!

Ha jól láttam, vagy kétszer rá is ütött a kezére. Egyre csak suttogtak meg nevettek, amíg aztán Anyicska eladta mind a sört és odébb libbent.

Pista utána kiáltott: — Jöjjön el megint! — És lám, a lány mindjárt felelt: — Persze, hogy eljövök!

De még a farakáshoz sem ért, mikor egyszerre csak ezt hallom: — Hallo, Fräulein, eine Flasche!

Az eróművön ugyanis egy svájci szerelő dolgozott és, mint látható, ő is mindjárt bejelentette igényét. Mivel pedig a sors úgy rendelte, hogy minden nép nálam gyűljön össze, a svájci is odajött és leült a csapathoz.

Most kezdődött csak a zenebona. A svájci csak németül tudott, ezen a nehéz, ormóttan nyelven: hogy értené meg, mit csiripel az én bolgárom.

Pedig volt számára mondanivalónk. Mindannyiunkat egy dolog bántott: itt törjük magunkat a pillérrel, a csövezetéksszerelők készen állnak, ha azonban ez a svájci szerelő az eróműben nem siet az ő szerelésével, akkor megtörölhetjük az orrunkat.

Angyel végre csehül akarta megmagyarázni a dolgot, megrántotta a svájci kabátujját és nyomatékkel előadta azt a két szót, amit mindenki értett: — Brigada ... szocializm ...

A svájci rámeredt, összecsapta a kezét és rákezdte: — Nein, bitte, keine Politik, ich bin Schweizer, ich bin neutral. (Csak semmi politika, kérem. Svájci vagyok, semleges vagyok.)

A többiek csak az utolsó szót értették és nekiestek:

— Nye e vozmozsno da bugyete neutralen.

— Maga nem lehet semleges.

— Pan nie moze biti neutralem.

Pepi is beleavatkozott: — Idenézz, te vén semleges szivar, schau mal her! Maken, ferstanden? Melözni kell, érted? Ik make, du make.

A svájci csak bámult és a vállát vonogatta. Szerencsére ott volt Danó, a cigány: — Arbeit, los, los ... — Erre még emlékezett a koncentrációs táborból, ahová a németek zárták. Egyre csak ezt ordították feléje.

De aztán kiderült, hogy a svájci maga is az »arbeit« mellett van, csak a »brigád« meg a »szocializmus« nem fért a begyébe. Végre is, az ő dolga. De az olvasunk, akinek a beszédét még legjobban értette a svájci, fején találta a szöveget.

Elég sokáig üvöltöttek egymással, míg végre a svájci azt mondta: — Na jó, kíváncsi vagyok! — Az építkezésre mutatott: — Egy heti határidőt adok maguknak!

Valamit megértettem belőle és azt mondtam magamban: na, köszönöm szépen, most aztán felpiszkáltuk ezt a svájcit és egyheti határidőt ad nekünk. Ez azt jelenti, hogy egy hét múlva ő elkészül, és most az a kérdés, hogy mi...

Ekkor a mi szakaszunkon egy nagy gyűlést tartottunk. Sokan ugyan nem voltak jelen, de sok hosszú és bonyolult beszéd hangzott el, még hozzá mindegyik más nyelven. De a végén aztán úgy voltunk, mint Anyicskával: egyszerre megértettük egymást. Gyerünk! Kikészítjük a svájcit!

— Fiúkák, most aztán beletaposni, nincs mese! — rikoltotta Pepi, amikor Luigi és Angyel kezdtek a betont önteni.

Megmondom őszintén: ha ennyiféle nemzet lát neki ugyanannak a dolognak, akkor megy ám az, mint a karikacsapás! Nem csupán mint csapat akartak győzni, hanem mindegyik meg akarta mutatni, hogy ő a legjobb: csak úgy sistergett a munka a kezük alatt. Anyicska mindennap megjelent, nem is annyira a sör, mint az udvarlás miatt. Mikor történik az meg egy lánnyal, hogy egyszerre vall neki szerelmet ennyi nép fia! Még hozzá egyetértésben, azt meg kell mondanom. Néha ugyan egészen úgy festett a dolog, hogy nemzetközi bonyodalom lesz belőle, mint amikor például Angyel úgy vélte: Luigi túl közel van a lányhoz, vagy amikor Janek erőszakkal Anyicska mellé akart ülni, noha Danó, a cigány, már ott ült mellette. Itt aztán segített az a semleges svájci: mondhatom, aranyat ért. Már testesebb ember volt, a lányok nem érdekelték és így közmegelégedésre oldotta meg a dolgot, maga ülvén Anyicska mellé. Különbben is elkezdett közénk járni, bár a többiek folyton hevesen bizonygatták neki, hogy nem lehet semleges. Egyszer vállat vont és bevallotta nekem: — Lehet, hogy van valami ebben a szocializmusban, de hát tudja... — Majd halkabban hozzátette: — Az ember legyen óvatos...

Egyszóval: félt a semleges. Úgy gondolom, talán nem is eszik náluk olyan forrón azt a semlegességet, ha egyszer náluk odahaza a semlegesnek is vigyáznia kell a szájára.

Hogy soká ne cifrázzam a beszédet: bár látták volna annak a hétnek a végét! Igaz, a fiaim tizenkét meg tizenhat órát dolgoztak, de végül is a Bábel tornya elkészült. A svájci is. Telefonálok az irodába, szaladok vissza a szakaszra, mert jön vallaki a sajtótól, hogy megnézzze. Mire odaérek, a fiúk már feldíszítették a pillért virágokkal, egy nagy lap papirosra pedig felírtak egy olyan szót, amit mindegyik értett:

Mír — pokój — МИР — pace — béke.

Fönn a létrán pedig ott állt a svájci, csak úgy szuszogott, aztán egy ecsettel odaírta a maga nyelvén: Frieden.

Mert ebben a kérdésben a semleges sem bírja ki, hogy néma legyen.

(*Falvai Alfréd fordítása*)